

Łukasz Jureńczyk

Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1149-925X>
e-mail: lukaszjurenczyk@ukw.edu.pl

Recenzja książki *The Three Seas Initiative before the Bucharest Summit 2023: the perspective of selected participating countries*, "IEŚ Policy Papers", red. naukowa Łukasz Lewkowicz, Wydawnictwo Instytutu Europy Środkowej, Lublin 2023, ss. 69.

Monografia ekspercka pt. *The Three Seas Initiative before the Bucharest Summit 2023: the perspective of selected participating countries* pod redakcją naukową Łukasza Lewkowicza stanowi zbiór czterech artykułów autorstwa międzynarodowego zespołu badawczego z Polski, Litwy i Węgier, w którego skład wchodzi Łukasz Lewkowicz, Dénes András Nagy, Andrzej Pukszo, Robertas Ejsmontas i Piotr Wójcik. Pozycja ta jest spójna tematycznie oraz obejmuje treści równie ważne, co aktualne. Monografia stanowi wartościowe kompendium wiedzy dotyczące wybranych aspektów funkcjonowania Inicjatywy Trójmorza. Jej istotnym elementem jest wskazanie perspektyw rozwoju i współpracy w ramach tej inicjatywy na najbliższe lata. Pozycja ta z pewnością zasługuje na publikację. Będzie ona stanowiła wartościowe źródło wiedzy dla naukowców, ekspertów, doradców politycznych i biznesowych, studentów, a także innych osób zainteresowanych problematyką Inicjatywy Trójmorza.

Artykuł Łukasza Lewkowicza, pt. *Introduction – The essence and challenges of the Three Seas Initiative before the Bucharest Summit* stanowi wprowadzenie do problematyki dotyczącej istoty i wyzwań, przed jakimi stoi Inicjatywa. Autor artykułu słusznie podkreśla, że wśród głównych celów organizatora kolejnego szczytu, tj. Rumunii, jest dalsze zacieśnianie współpracy transatlantyckiej i bezpieczeństwa wschodniej flanki NATO. W przypadku Litwy wskazuje na zaangażowanie tego państwa w regionalne inicjatywy, a w przypadku Węgier – gotowość działań na rzecz instytucjonalizacji formatu współpracy, poprzez ustanowienie w Bukareszcie Stałego Sekretariatu TSI. Państwa subregionu Bałkanów Zachodnich dostrzegają szansę rozwojową, zarówno w zakresie infrastruktury energetycznej, transportowej, jak i nowoczesnych technologii komuni-

kacyjnych, jednak mają zróżnicowane koncepcje dotyczące ich rozwoju, a tym samym pomysły na włączenie się do projektów realizowanych w ramach TSI. Autor artykułu słusznie podkreśla, że TSI to młoda formuła współpracy, która jest *in statu nascendi*. Autor syntetycznie wskazuje przełomowe momenty w praktycznej implementacji tej inicjatywy oraz zarysowuje dalsze perspektywy rozwojowe w kontekście zbliżającego się kolejnego szczytu.

Dénes András Nagy w artykule pt. *Hungary Towards the Three Seas Initiative* zgodnie z tytułem prezentuje węgierską perspektywę na kwestię rozwoju TSI. Autor wychodzi od zarysowania geograficznego, geopolitycznego i geoeconomicznego usytuowania Węgier i znaczenia dla TSI. Autor syntetycznie prezentuje stanowisko Węgier podczas poszczególnych szczytów TSI oraz działania inicjowane i realizowane przez Węgry w ramach tego formatu współpracy. W tekście można dostrzec pewną stronniczość postawy Autora, który akcentuje konstruktywny i tym samym pozytywny wkład Węgier za czasu rządów partii Fidesz, jednak zupełnie pomija działania tego rządu godzące w wartości demokratycznego państwa prawa oraz osłabiające solidarność międzynarodowych instytucji, w tym NATO i Unii Europejskiej. Jeśli Autor osobiście uważa, że powyższe zjawiska nie mają miejsca, to przynajmniej powinien zasygnalizować w artykule, że w państwach członkowskich tych organizacji od lat trwa debata naukowa, ekspercka i polityczna, w której niezliczona liczba autorów zdecydowanie krytykuje politykę międzynarodową i wewnętrzną rządu Fidesz. Sposób narracji w pewnych miejscach ma charakter propagandowy, bez należytego zachowania eksperckiego obiektywizmu, na przykład Autor stwierdza w tekście: „Hungarian leaders are driven by a pragmatic approach, aimed at securing the highest possible standard of living and quality of life for citizens of Hungary”. Z takim huraoptymizmem można dyskutować, patrząc na badania międzynarodowych instytucji ukazujące spadek jakości demokracji na Węgrzech, ograniczanie praw i wolności człowieka, a w 2023 roku również symptomy recesji gospodarczej. Tego rodzaju stwierdzenie mogłoby być zasadne, jeśli Autor odniósłby się do konkretnego dokumentu strategicznego Węgier i wyraźnie wskazał, że pochodzi ono z tego dokumentu programowego. Interesujące z kolei są rozważania Autora dotyczące wzrostu znaczenia geoeconomicznego subregionów Europy, w których są zlokalizowane państwa partycypujące w TSI.

Artykuł autorstwa Andrzeja Pukszo i Robertasa Ejsmontasa pt. *Lithuania towards the Three Seas Initiatives* prezentuje wkład Litwy w procesy integracyjne w Europie oraz znaczenie dla tego państwa członkostwa w NATO, UE, TSI oraz innych subregionalnych inicjatywach. Autorzy wskazują, że w ostatnich latach procesy te natrafiają na istotne zagrożenie w postaci rosyjskiego imperializmu skierowanego przede wszystkim wobec byłych republik radzieckich. W artykule tym szczegółowo została omówiona postawa Litwy wobec TSI w okresie od 2020 roku. Autorzy konkludują, że z punktu widzenia Litwy kluczowe znaczenie w ramach TSI mają projekty dotyczące infrastruktury energetycznej i transportowej. Autorzy słusznie podkreślają znacznie działań Litwy na rzecz sankcjonowania Rosji i wspierania Ukrainy. Zdanie „Vilnius became the center of international diplomatic efforts to suspend aggression o Russia” ma jednak charakter nie tyle

ekspercki, co propagandowy i życzeniowy. Do miana takiego centrum również aspirują inne stolice państw regionu, w tym na przykład Warszawa, jednak aby jednoznacznie stwierdzić, gdzie takie centrum się znajduje, należałoby przeprowadzić badania oparte na specjalnie przygotowanej w tym celu metodologii.

Tom zamyka artykuł autorstwa Piotra Wójcika pt. *Western Balkans – an area adjacent to the Three Seas Initiative*. W artykule tym zarówno wskazane są potencjalne obszary współpracy między państwami Zachodnich Bałkanów z państwami TSI, jak i bariery, które stoją na drodze tej współpracy. Autor przede wszystkim słusznie akcentuje różne wizje prezentowane przez poszczególne państwa tej części Bałkanów dotyczące rozwoju infrastruktury energetycznej, transportowej i w zakresie technologii komunikacyjnych. Ponadto dochodzą skomplikowane zależności o charakterze politycznym i gospodarczym, a także społecznym. Utrudnia to ustalenie priorytetów współpracy pomiędzy TSI a Bałkanami Zachodnimi. Autor z dużym znawstwem materii omawia najważniejsze projekty dla poszczególnych państw Bałkanów Zachodnich, tj. kolejno Albanii, Bośni i Hercegowiny, Czarnogóry, Macedonii Północnej i Serbii. Kluczową tezą artykułu jest stwierdzenie braku wypracowanych ram współpracy między Inicjatywą Trójmorza a państwami Bałkanów Zachodnich.